

Предлог за израду семантичко-деривационог речника ономатопеја у српском језику

Гордана Штрбац

 <https://orcid.org/0000-0002-5173-0834>

Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет (Србија)

gordana.strbac@ff.uns.ac.rs

Сажетак

У раду су, на примеру ономатопеје *бућ* и њених деривата, представљени принципи за израду семантичко-деривационог речника ономатопеја у српском језику. Иновирана концепција речника овог типа успоставља се на темељу досадашње лексикографске праксе у овој области у србистици, у првом реду на основу модела уведеног првом и другом свеском *Семантичко-деривационог речника* (*Свеска 1: Човек – делови тела* и *Свеска 2: Човек – унутрашњи органи и ткива, психофизиолошка стања и радње, психофизичке особине, сродство*). Предлаже се модел речника који ће бити у функцији корисника, што подразумева такве измене у структури речничког чланка које ће водити ка јаснијем истраживању творбених и значењских веза међу члановима деривационог гнезда.

Кључне речи: семантичко-деривациони речник, семантичко-деривационо гнездо, ономатопеја, српски језик.

Abstract

In the paper, using the example of the onomatopoeia *buć* and its derivatives, the principles for creating a semantic-derivational dictionary of onomatopoeia in the Serbian language are presented. The innovative concept of a dictionary of this type is established on the basis of the previous lexicographic practice in this area, primarily on the basis of the model introduced in the first and second volumes of the *Semantic-Derivational Dictionary* (*Volume 1: Human – Body Parts and Volume 2: Human – Internal Organs and Tissues, Psychophysiological States and Actions, Psychophysical Properties, Kinship*). A dictionary model is proposed that will be in the function of the user, which implies such changes in the structure of the dictionary that will lead to a clearer emphasis of derivational and semantic connections between the members of the derivational nest.

Keywords: semantic-derivational dictionary, semantic-derivational nest, onomatopoeia, Serbian language.

1. Увод

1.1. Семантичко-деривациони речници имају непроцењив значај када је реч о језицима са разуђеним деривационим системом. Квалитетно израђени речници овог типа могу понудити мноштво података чијом се правилном интерпретацијом стиче увид у најважније особености деривационог система језика којем припадају¹. Међутим, у дериватолошким истраживањима кључно је питање: шта се подразумева под квалитетним семантичко-деривационим речником, односно које захтеве једна лексикографска публикација мора задовољити како би се корисник

њоме могао с лакоћом служити и из ње прикупљати неопходне информације. На таква питања није нимало лако дати одговоре, јер њихово формулисање у првом реду подразумева обимна теоријска истраживања, а потом и мукотрпну практичну делатност.

У нашој лексикографској пракси као речник посебног типа издваја се *Семантичко-деривациони речник*. *Свеска 1: Човек – делови тела* (2003) и *Семантичко-деривациони речник*. *Свеска 2: Човек – унутрашњи органи и ткива, психофизиолошка стања и радње, психофизичке особине, сродство* (2006)², чије су редакторке Д. Гортан-Премк, В. Васић, Љ. Недељков и Р. Драгићевић. У србистици то је први и једини творбени речник у којем су лексикографски, у виду

¹ Према речима В. Николић (2018: 157), деривациони речници српског језика садрже обиље података у вези с творбеним системом на основу којих се могу извести бројни закључци везани за организацију лексичког система у целини.

² У даљем тексту биће коришћене скраћенице СДР1 и СДР2 за наведене речнике.

речничког чланка, приказана творбено-семантичка гнезда³ одређене тематске групе речи: назива за делове тела и њима сродних лексема. Овај речник, јединствене форме и концепције, не само што даје преглед творбених карактеристика једне веома важне скупине речи у српском језику и нуди читав низ података за прецизне дериватолошке анализе већ пружа добру основу за даљу разраду теоријских и практичних проблема у вези са конципирањем и израдом семантичко-деривационих речника.

1.2. У овом раду, на темељу досадашњих лексикографских постигнућа у домену творбе речи у србистици, пре свега, на основу модела понуђеног у СДР1 и СДР2, као и на основу идеја изнетих у ауторкином претходном коауторском раду (Штасни и др. 2021), предлажу се принципи израде семантичко-деривационог речника ономотопеја у српском језику. Пажња се првенствено усмерава на структуру речничког чланка чију основу чини семантичко-деривационо гнездо и могућности унапређења његовог уређења на формалном и значењском плану. У фокусу су, дакле, два детаља формалне и семантичке природе по којима се иновирана концепција речничког чланка разликује од оне у СДР1 и СДР2. Иновације формалне природе односе се на приказивање деривационог смера и формални распоред деривата унутар гнезда, док се новине на значењском плану тичу семантичког описа чланова деривационог гнезда.

У србистичкој литератури било је недавних покушаја да се унапреди приказ гнезда у семантичко-деривационом речнику (в. Штасни и др. 2021: 53–69), али чини се да понуђена решења не постижу одговарајући циљ, а то је да се кориснику олакша ишчитавање речничких података те да му се омогући

³ У словенском свету идеја о лексикографском представљању сложених и системских односа међу дериватима окупљеним око једне просте, основне речи није нова. У руској лингвистици, на пример, она је реализована већ осамдесетих година 20. века појавом Тихоновљевог творбеног речника (*Словообразовательный словарь русского языка: в двух томах*), док је у полонистици од посебног значаја рад Мирослава Скаржињског у домену творбе речи и руковођење израдом речника творбених гнезда — *Słownik gniazd słotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego*. Према речима уредника монографије *Деривационе мреже кроз језике (Derivational Networks across Languages)*, релевантна запажања могу се наћи у чешкој и словачкој лингвистици од шездесетих година двадесетог века, нарочито у радовима Докулила, Хорецког и Фурдика. Хорецки користи термин *деривациона парадигма* да би означио ред мотивисаних јединица груписаних око једне мотивационе речи, са којом чине мотивационе парове. Према Докулилу, секвенце узастопних мотивационих парова чине деривационе серије (низове) или ланце. Систем деривационих парадигми и серија/ланаца организованих око основне, просте, немотивисане речи гради деривационо гнездо. То значи да је деривационо гнездо сачињено од сета деривационих серија у синтагматском правцу и сета деривационих парадигми у парадигматској димензији (KORTVÉLYESSY et al. 2020: 3–4).

да на једноставнији начин стекне увид у семантичко-деривационо гнездо као кохерентну целину на творбеном и значењском плану. Ако се, дакле, као примарни циљ постави израда речника који ће бити у функцији корисника, неопходно је предложити модел у којем ће јасно и прегледно бити истакнуте творбене и значењске везе међу члановима деривационог гнезда.

1.3. Иновирани модел речничког чланка представља се на примеру деривационог гнезда ономотопеје *бућ* (> *бућка*, *бућкалица*, *бућкање*, *бућкарајши*, *бућкашица*, *бућнуши* итд.), које се показује као веома илустративно за овакву врсту анализе будући да је ограниченог обима, а у његовом саставу налазе се елементи на основу којих предложене измене постају лако уочљиве. Дато деривационо гнездо обухвата деветнаест чланова: глаголске и именичке деривате добијене суфиксалним и префиксалним типом творбе. Деривација не иде даље од другог степена, што олакшава илустрацију. Уз то, поједини чланови испољавају полисемичност тако да је могуће приказати индуктивну способност одговарајућих семантичких компонената у процесу формирања семантичке структуре деривата.

2. О ономотопеји као мотиватору

2.1. У савременој лингвистици ономотопеје привлаче пажњу истраживача иако су својевремено биле потиснуте на периферију научног интересовања, што је била последица доминације структуралистичког приступа језичким јединицама као немотивисаним средствима⁴. У иностраној литератури ранијег периода ономотопеја се помиње у теоријама о пореклу језика, а нарочито у вези с питањима његове мотивисаности односно конвенционалности (в. KRISTAL 1987: 288–289; RASTALL 2021). У новије време истраживачи су за њу заинтересовани у контексту звуковог симболизма (в. нпр. FEIST 2013), али и као комуникацијски феномен (в. нпр. SASAMOTO – JACKSON 2016).

У србистици се звуковним аспектом ономотопеје бавила Д. Кликовац, најпре у својој магистарској тези, а затим и у потоњим радовима, указујући на дати аспект као једну од манифестација широко заступљене икониčnosti у језичкој структури (KLIKOVAĆ 2004). Међутим, новији радови усмерени су на статус ономотопеје у граматичком систему српског језика односно у систему узвика и њена основна обележја (в. ROROVIĆ 2014; СТИЛОВИЋ и др. 2019; ЛАЗИЋ

⁴ Ф. де Сосир је своје ставове засновао на уверењима Д. Витнија, који је промовисао тезу о језику као друштвеној установи. По његовом схватању, језик је систем произвољних и конвенционалних знакова (JAKOBSON 1965: 21–24).

Коњик 2019). У том контексту посебно се инсистира на питању односа између ономотопеје и узвика као посебне врсте речи (Милосављевић 2021). Наша наука бави се ономотопејом и као језичко-стилским средством, које доприноси живљем, сликовитијем и динамичнијем казивању у прозним и поетским текстовима, те појачава естетски доживљај дела. Реч је углавном о делима заснованим на народном идиому, фолклорној грађи, али и о модернистичкој поезији и поезији намењеној деци (в. нпр. Сувалдић 2010; Самарџија 2011; Лазаревић Коњик 2012; Поттић – Јовановић 2013; Ђурић 2017).

Како показује литература, истраживачима је ономотопеја у фокусу првенствено због звуковог ефекта који производи тако да занемарене остају друге карактеристике дате скупине речи, у првом реду семантичко-деривационе. Сасвим је ограничен број радова посвећен овим проблемима, а и у приручницима из области творбе речи корисник остаје ускраћен за прецизније информације које се тичу њиховог деривационог статуса и потенцијала. Р. Драгићевић (1998) бави се именицама ономотопејског порекла које садрже суфикс с елементом *-ић* у својој структури (*блебетић, звекећ, крекећ, мекећ, шойоћ, хихоћ, цикоћ, шайаћ* итд.). Ауторка спроводи њихову семантичку класификацију и уједно указује на улогу творбених процеса у допуњавању информације о врсти звука, а такође описује и могућности ширења њихове семантичке структуре. Иста ауторка разматра и придеве са значењем људских особина ономотопејског порекла запажајући да њихова основа може бити двострука: глаголска (*буљав, лајав, њискав, џанџизав* итд.) и именичка (*бубуљичав, жваљав, њохлејав* итд.) (Драгићевић 2001: 113–144).

Г. Штасни и Г. Штрбац (2023) испитују деривационе и семантичке карактеристике зоонимских ономотопеја у српском језику. Ауторке указују на њихову деривациону продуктивност напомињући да већина зоонимских ономотопеја мотивише претежно првостепене глаголске деривате, који у даљем процесу подстичу настанак придева и именица. То су претежно једнозначне лексеме, али њихови деривати имају способност полисемије засноване претежно на метафоричним механизмима транспоновања семантике од животињског као полазног на људски као циљни домен.

2.2. Овај кратки преглед литературе о ономотопејама у страниј лингвистици и србистици илустративне је природе, без претензија ка исцрпности, те њиме нису обухваћени сви научни радови који се њоме баве на непосредан или посредан начин или у којима се она спорадично помиње. Циљ му је првенствено да укаже на недостатак исцрпнијих истраживања

семантичких и творбених обележја ономотопеја и њихових деривата, што је био и главни подстицај за предлог да се израде овакви речници посебне намене. Системским представљањем творбено-значањских односа међу ономотопејским речима стиче се увид не само у деривационе законитости овог лексичког микросистема већ и у творбене принципе језика уопште, нарочито ако се има у виду чињеница да су многе веома фреквентне и уобичајене лексеме у српском језику, попут глагола *јући, њресити, њоклојити, заклојити* итд., ономотопејског порекла.

Пре него што се укаже на особености структуре речничког чланка у будућем семантичко-деривационом речнику ономотопеја, позабавићемо се њеним морфолошким и деривационим статусом у језику. Најпре треба укратко рећи да се у њему неће одступити од традиционалне класификације на врсте речи те да ће ономотопеје бити посматране као посебна врста узвика иако у литератури постоје чврсти докази о њиховој специфичности. Формалне карактеристике као што су непроменљивост и необична гласовна структура, која проистиче из специфичне артикулације, довољни су услови да се ономотопеје и узвици сврстају у исту класу речи. Што се тиче разлика на семантичком, функционалном и прагматичком плану, оне се могу уважити баш као што се уважавају и међу члановима других група речи (именицама, придевима и сл.).

Друго важно питање тиче се њене улоге у процесу деривације, о чему литература не нуди прецизне податке. Наиме, како је у основи речничког чланка семантичко-деривационо гнездо, за његово структурирање од пресудног је значаја утврдити мотивну реч, тј. реч нултог степена која индукује целокупан деривациони процес. У овом истраживању полази се од идеје да улогу иницијалног мотиватора преузима ономотопејски узвик, а да су глаголи, именице, придеви и друге врсте речи деривати вишег степена, творбено и семантички непосредно или посредно везани за ономотопејску реч. Овај мотивациони смер изведен је на основу целокупне грађе коју чине ономотопеје српског језика и њима сродне речи. У грађи се као правилност издваја следећи деривациони образац: ономотопејски узвик (који опонаша одређени звук) → глагол (који означава емитовање датог звука или какву другу активност чије спровођење изазива дати звук), нпр.: *бућ* 'узвик за подражавање звука који се чује кад нешто (обично мање, лакше) падне у воду' → *бућкајити* 'производити у течности непрекидане шуме (падањем, ударањем и сл.)' (РСАНУ). У погледу оваког мотивационог смера И. Клајн изражава сумњу. Овај аутор, наиме, наводи, да се о извођењу глагола од узвика односно ономотопеја може говорити са сигурношћу у свега неколико

примера (нпр. *тикийкайи*) те да је другим глаголима, као што су *блејайи*, *кврцайи*, *икљоцайи* и сл., основа несумњиво ономотопејска, али то не значи да су изведени. По његовим речима, за многе ономотопејске глаголе ономотопеја не постоји, али чак и када постоји, она може накнадно бити извучена из глагола (Клајн 2003: 327). Међутим, ова тврдња није толико убедљива када се у обзир узму когнитивни и онтолошки аспекти именовања. Наиме, пошто радња добија своје име на основу звука који се јавља као њен резултат, а не обрнуто, јасно је да ономотопеја у свести говорника има примарно место. Дакле, говорник у непосредном окружењу најпре перципира звук, односно звук је оно што у први мах привлачи његову пажњу, без обзира на то што је секундаран, настаје као последица неке активности. Стога се у човековој свести прво оформљује језички израз који му је по акустичким својствима близак те добија функцију опонашања. Овај израз у почетку је највероватније неуобличен гласовни скуп који се на фонетском плану накнадно стабилизује стичући статус речи. Глаголске јединице су секундарног порекла, изведене одговарајућим творбеним средствима, по моделима карактеристичним за извођење глаголских речи, и имају функцију номинације: именовања одређене активности која је у некаквој вези с произвођењем звука. Чињеница да у корпусу постоји знатан број ономотопеја које не региструју речници према одговарајућим глаголима (нпр. *жаморийи*, *сквичайи* итд.) не подразумева нужно и њихово непостојање у језику и појмовном систему говорника, већ само одсуство из грађе којом лексикограф располаже или њихово латентно присуство у језику односно у свести говорника⁵.

3. Предлог речничког чланка у семантичко-деривационом речнику ономотопеја српског језика

3.1. Појавом СДР1 и СДР2 у српској лексикографији, нарочито у области којом су обухваћени речници посебног типа, попуњена је празнина која је до тада одвајала српски језик од осталих словенских језика. Деривациони систем лексикографски обрађен на начин који је учињен у СДГ1 и СДГ2 односно читав низ статистичких и других података који се нуде уз гнезда омогућили су да се стекне права слика о деривационим способностима одабране тематске групе речи, али и о семантичким модификацијама које

⁵ П. Скок на различите начине из етимолошког угла тумачи творбени везу између ономотопеје и глагола: у неким случајевима експлицитно се истиче ономотопејско порекло глагола (нпр. ономотопејски корен *боб* је индоевропског порекла, од њега је изведена лексема *бубањ* и глагол *бубаји* 'јако ударати') (Скок 1971: 223), док се у другим случајевима ономотопеја изводи из глагола (нпр. за глагол *ћраскаји* истиче се да његово „ономотопејско постање долази до израза не само у творењу узвика него и у ништитном пријевоју *ћраскаји*") (Скок 1973: 24).

прате деривациони процес у српском језику. Грађа за речник ексцерпирана је из шестотомног речника Матице српске (РМС). Речнички чланак приказан је у виду деривационог гнезда, а носилац гнезда је основна и са синхронијског становишта немотивисана лексема⁶. Облик леме успостављен је према речнику из ког је преузета грађа уз минимална одступања. Акценат је даван само у случајевима када је имао идентификациону улогу, а парадигматски облици променљивих речи регистровани су у мери која је неопходна за препознавање типа промене или обличке основе. Деривати у речнику сегментирани су из синхронијске перспективе, а сама сегментација почива на морфолошким и семантичким критеријумима. Испред сваке одреднице стоји број којим се означава семантичко-деривациона позиција лексеме у датом гнезду, а индексни број упућује на редослед деривата. Посебне ознаке постоје за одређене типове деривата: префиксалне (ПР), префиксално-суфиксалне (ПРС) и сложеничке (С). Показатељи граматичке категорије речи такође су преузети из РМС, али је граматичка информација проширена обележавањем категорије глаголског рода и категоријалног семантичко-деривационог статуса придева и именице. Дефиниције су преузимање из шестотомника (РМС), али уз извесне измене: сажимање и промене редоследа значења уколико се показало потребним. Ови поступци допуњавани су подацима у напоменама, у којима је утврђивана веза између творбене основе и деривата. Деривациона гнезда у речничком чланку прате табеле у којима су наведени статистички подаци о броју деривата распоређених на основу врсте речи и творбеног модела којем припадају (СДР1, стр. 7–17).

Ради илустрације овом приликом наводи се речнички чланак за гнездо *маља* у СДР1:

СДГ: *маља*

ТО₁: *маљ-*

0 *маља* ж терм. анат. мека длачица на људском и животињском телу.

1₁ < 0 *маљ-ав*, -а, -о квалит. прид. који има маље, длаке.

2₁ < 1₁ *маљав-ост* ж деадј. имен. особина оног који је маљав.

1₂ < 0 *маљ-ица* ж дем. од маља.

2₂ < 1₂ *маљич-аст*, -а, -о квалит. прид. пун маљица.

ПРС₂ < ПРС₁ *омаљавџ-о*, -ела, -ело ијек. *омаљавио* квалит. прид. обрастао маљама.

ПРС₂ < ПРС₁ *омаљави-о*, -ила, -ило 1. гл. прид. рад. ← *омаља-вити*. 2. квалит. прид. *омаљавео*.

ПРС₁ < 1₁ *о-маљав-ити*, -им пф., медиј. добити маље.

(М. А.)

⁶ Изузетак је направљен у случајевима када је дериват основна номинациона јединица за део људског тела (нпр. *мишић*).

1-степен	2-степен	ПРс1	ПРс2
маљ-ав, а, о	маљав-ост	о-маљав-ити	омаљавџ-о, ела, ело омаљави-о, ила, ило
маљ-ица	маљич-аст, а, о		

Табела 1.

	именица	придев	глагол
1-степен	1	1	
2-степен	1	2	
ПРс1			1
ПРс2		2	

Табела 2.

3.2. Штасни и др. (2021) предлажу извесне измене у структурирању речничког чланка које се тичу његовог формалног уређења и семантичког описа чланова деривационог гнезда. Наиме, у предложеном моделу задржавају се основни принципи његове макроструктуре — дескриптивни једнојезични речници и даље остају главни извор грађе, при чему се селекција проширује и на архаичне, покрајинске и друге лексеме, маркиране у погледу употребе, уколико се уклапају у системске обрасце творбе и показују семантичко-деривациони потенцијал изабране лексике. Семантичко-деривационо гнездо остаје основна јединица речничке микроструктуре односно чини основу речничког чланка, при чему функцију одреднице преузима иницијални мотиватор — реч која се за дато гнездо сматра основном, простом, немотивисаном, гледано са синхронијског аспекта. Иновирана концепција, међутим, предлаже следеће измене деривационог гнезда:

1. деривати првог степена добијени суфиксацијом распоређују се азбучним редом поравнати у колони јер се непосредно везују за мотивну реч; у даљем низу наводе се деривати настали префиксацијом, префиксално-суфиксалним типом творбе, слагањем и сложено-суфиксалним поступком;
2. деривати вишег степена приказују се сукцесивно у деривационом низу, надовезујући се непосредно на јединицу од које се изводе;
3. када се деривациони скуп састоји од деривата различитог степена, сваки следећи се сматра дериватом вишег степена без обзира на тип творбе, што се визуелно истиче увученим редом;
4. сваки дериват сегментира се издвајањем творбене основе и афиксалних форманата, који су истакнути масним словима, чиме се уједно сигнализира и творбени образац те изостају симболи ПР, ПРс и сл., јер сада постају сувишни;

5. степен деривације приказује се римском, а не арапском цифром, док се редослед деривата и даље обележава индексом;

6. као деривати првог степена одређени су само они који су непосредно изведени од мотивне речи, док су сви остали деривати вишег степена, без обзира на творбени поступак;

7. опис семантичког садржаја чланова деривационог гнезда своди се на примену специфичног интерпретативног поступка дефиниција из РСАНУ и РМС, који подразумева издвајање сема с активном улогом у семантичко-деривационој дисперзији, уз назначивање појмовног домена којем садржај припада;

8. подаци у табелама на крају речничког чланка одnose се и на деривациону и на семантичку структуру гнезда.

У раду је иновирани модел семантичко-деривационог речника представљен на примеру лексеме *руно*:

СДГ руно

ТО: рун-, рунд-, руњ-

руно с ‘природни покривач од густе, дугачке длаке на животињама (најчешће овцама)’

Активне компоненте у семантичком садржају лексеме *руно* и њихове ознаке:

ЦСС = целокупан семантички садржај мотивне речи; М = мањих димензија од уобичајеног; В = већих димензија од уобичајеног; Ф = функција; И = изглед (густина, дужина, боја, мекоћа и др.)

Појмовни домени деривата и њихове ознаке:

О = особина; Ж = животиња; П = предмет (P_d = део предмета); ДЖТ = део животињског тела; С = стање ($C_{ин}$ = инхоативно, $C_{инг}$ = ингресивно); Б (биљка); ДЧТ = део човековог тела; Ч = човек

I_1 рун-ав, -а, -о (ЦСС) > 1. који је длакав, руњав, маљав (О); (И) > 2. фиг. који је груб, неосетљив, окорео (О)

II_1 рунава ж (И) > крава с рундавом длаком (Ж)

I_2 рун-аст, -а, -о (ЦСС) > 1. који има густо руно, који је обрастао руном (О); (И) > 2. који је као руно (О)

I_3 рун-ат, -а, -о (ЦСС) > који има густо руно, који је обрастао руном (О); (И) > 2. који је као руно (О)

I_4 рун-ац, -нца м (Ф) > вунени покривач (П)

I_5 рун-ашце с (ЦСС + М) > дем. од руно (ДЖТ)

I_6 рун-ен, -а, -о (Ф) > који је од руна (О)

I_7 рун-ити (се), руним несврш. (ЦСС) > добијати руно ($C_{ин}$)

II_2 за-рунити (се), заруним (се) сврш. (ЦСС) > почети рунити, почети добивати руно ($C_{инг}$)

III_1 зарун-авети (се), ијек. заруњавјети (се), -уњавим (се) несврш. (ЦСС) > постајати рунав, длакав ($C_{ин}$)

I₈ рун-**ка** ж (И) > биљка *Artemisia scoraria*, која изгледом својих листова подсећа на руно (**Б**)

I₉ рун-**ски**, -а, -о (ЦСС) > који се односи на руно (**О**)

I₁₀ рун-**це** с (ЦСС + М) > дем. од руно (**ДЖТ**)

I₁₁ рун-**чица** ж (ЦСС) > овца (**Ж**)

I₁₂ рунд-**ав**, -а, -о (И) > који има бујну коврчаву длаку као руно (**О**)

П₃ рунд-**а** ж (И) > рундава животиња (**Ж**)

П₄ рунд-**ов**, -ова м (И) > пас рундаве длаке (**Ж**)

П₂ рундов-**чина** м (И + В) > аугм. од рундов (**ДЖТ**)

П₅ рунд-**аст**, -а, -о (И) > који има бујну коврчаву длаку као руно (**О**)

I₁₃ руњ-**а** ж (мн.) (И) > 1. длака на животињама и на неким деловима човечјег тела (**ДЖТ/ДЧТ**); (И) > 2. длака на тканини (**П_д**)

П₆ руњ-**ав**, -а, -о (ЦСС) > 1. који је обрастао руњом, длаком (**О**); (И) > 2. који изгледа као обрастао длаком, прекривен длакастим нитима (о тканини) (**О**); (И) > 3. сличан руњама, вунаст (**О**)

П₃ руњав-**ост**, -ости ж (ЦСС) > особина онога који је руњав (**О**)

П₄ руњав-**ац**, -авца м (И) > онај који је руњав (**Ч**)

IV₁ руњ-**а** м (И) > хип. од руњавац (**Ч**)

IV₂ руњ-**о** м (И) > хип. од руњавац (**Ч**)

П₅ руњав-**ица** ж (И) > биљка *Hieracium pilosella*, која изгледом цвета и стабла подсећа на руно (**Б**)

IV₃ руњави**ч-ина** ж (И) > биљка *Hieracium pilosella*, која изгледом цвета и стабла подсећа на руно (**Б**)

П₆ руњав-**ети**, руњавим несврш. (ЦСС) > постајати руњав, добијати руно (**С_н**)

IV₄ за-руњавети (се), -уњавим (се), ијек. заруњавети (се) (ЦСС) > постати руњав, длакав (**С_н**)

П₇ руњав-**ити**, руњавим несврш. (ЦСС) > постајати руњав, добијати руно (**С_н**)

IV₅ за-руњавити (се), -уњавим (се) сврш. (ЦСС) > постати руњав, длакав (**С_н**)

IV₆ об-руњавити, -им сврш. (ЦСС) > постати руњав, одлакавити, добити густу длаку (**С_н**)

IV₇ о-руњавити, -им сврш. (ЦСС) > постати руњав, зарастати у длаку, закосматити (**С_н**)

П₇ руњ-**ак**, -њка м (И) > коврчаст прамен длаке (**ДЧТ**)

П₈ руњ-**аст**, -а, -о (ЦСС) > 1. који је длакав, руњав, маљав (**О**); (И) > 2. фиг. који је груб, неосетљив, око-рео (**О**)

П₉ руњ-**ат**, -а, -о (ЦСС) > 1. који је длакав, руњав, маљав (**О**); (И) > 2. фиг. који је груб, неосетљив, око-рео (**О**)

П₁₀ руњ-**ика** ж (И) > биљка *Hieracium pilosella*, која изгледом цвета и стабла подсећа на руно (**Б**)

I₁₄ бел-о-рун-**о**, -а, -о (ЦСС + И) > који има бело руно, белу вуну (**О**)

I₁₅ густ-о-рун-**о**, -а, -о (ЦСС + И) > који има густо руно (**О**)

I₁₆ дуго-рун-**о**, -а, -о (ЦСС + И) > који има дуго руно (**О**)

I₁₇ злат-о-рун-**о**, -а, -о (ЦСС + И) > који има златно руно (**О**)

I₁₈ меко-рун-**о**, -а, -о (ЦСС + И) > који има меко руно (**О**)

I₁₉ плав-о-рун-**о**, -а, -о (ЦСС + И) > који има плаво руно (**О**)

I₂₀ рун-о-лист-**о** м (И) > биљка *Leontopodium*, чије је стабло и лишће обрасло густим длачицама (**Б**)

I₂₁ свилен-о-рун-**о**, -а, -о (ЦСС + И) > који има руно као свила (**О**)

I₂₂ свил-о-рун-**о**, -а, -о (ЦСС + И) > који има руно као свила (**О**)

I₂₃ танк-о-рун-**о**, -а, -о (ЦСС + И) > који је танког, финог руна, свилорун (**О**)

степен деривације	први	други	трећи	четврти
врста речи				
именице	6 суф. + 1 слож. = 7	4 суф. + 1 конв. = 5	3 суф. = 4	3 суф. = 4
придеви	6 суф. + 9 слож. = 15	4 суф. = 4	0	0
глаголи	1 суф. = 1	1 преф. = 1	3 преф. = 3	3 преф.
укупно	23	10	7	7
укупно деривата				47

Табела 1. Деривациона структура гнезда.

3.3. У даљем излагању представља се концепција која користи предности претходних модела, а уноси измене у оним сегментима који се показују као сувише оптерећујући за корисника.

Као основни извори грађе за израду семантичко-деривационог речника ономотопеја у српском језику и даље могу служити једнојезични дескриптивни речници будући да су у њима лексеме системски представљене те нуде најпотпуније податке о јединицама које би у виду гнезда требало да уђу у састав речничког чланка⁷. У овом речнику основна реч, нултога степена деривације, јесте ономотопеја, која добија статус одреднице у чланку, без обзира на то да ли је потврђена у изворима. Ономотопеја се уводи и у случајевима када није забележена у лексикографским приручницима, што се назначавало звездицом уз дату јединицу (нпр. **иро*/**ірок*). Када је реч о формалном уређењу деривационог гнезда, прихватају се новине представљене на примеру лексеме *руно* (Штасни и

⁷ При томе, грађу пописану у дескриптивним речницима свакако би требало допунити подацима из корпусних извора, нарочито електронских, који су уједно и добра провера употребне вредности датих јединица.

ПД	О	Ж	П	П _д	ДЖТ	С _и	С _{ин}	Б	ДЧТ	Ч	продуктивност АК
АК											
ЦСС >	8	1				8	1				18
ЦСС+ М >					2						2
ЦСС + И >	9										9
Ф >	1		1								2
И >	9	3		1	1			6	2	3	25
И + В >					1						1
продуктивност ПД	27	4	1	1	4	8	1	6	2	3	

Табела 2. Семантичка структура гнезда.

др. 2021) да се деривати истог степена распоређују вертикално, у колони, један испод другог, азбучним редом, а да се деривати вишег степена приказују сукцесивно, у хоризонталном низу. При томе, најпре се азбучним редом наводе лексеме добијене суфиксацијом, а потом оне настале префиксацијом, префиксално-суфиксалним типом творбе, слагањем и сложено-суфиксалним поступком. Као добро решење прихвата се и искључивање ознаке за тип творбе (нпр. ПР, ПРс и сл.). Такође је прихватљив и предлог да се степен деривације приказује римском, а не арапском цифром, односно да се сачува индексно обележавање редоследа деривата. Тиме се визуелно наглашава разлика између обележавања степена деривације и редоследа деривата унутар истог степена (П₁ *бућак*, П₂ *бућка*, П₃ *бућкалица*, П₄ *бућкало* итд. — све наведене јединице припадају другом степену деривације, али унутар ње имају другачији редослед) те олакшава њихово пребројавање. Сасвим је оправдан предложени поступак да се дериватом вишег реда сматра сваки онај који се не изводи непосредно од основне речи, нпр. префиксал *избућкаџи* јесте дериват другог степена јер је мотивисан првостепеним глаголом *бућкаџи*, изведеним од ономотопејске основе, што није био принцип у СДГ1 и СДГ2 (уп. ПРс1₁ <1₁ о-маљав-ити и 1₁ <0 маљ-ав).

Највећа одступања од лексикографских принципа предочених у речничком чланку лексеме *руно* тичу се етимолошке и семантичке дескрипције чланова деривационих гнезда. Иако је разлагање семантичког садржаја на компоненте с индуктивном улогом у процесу семантичко-деривационог варирања драгоцено и може бити значајно за концептуална истраживања, подаци овог типа сувише оптерећују речнички чланак и замагљују примарну функцију речника овог типа. Наиме, како семантичко-деривациони речници представљају приручнике специјалне намене, требало би да кориснику пружају обавештења у вези с деривационим карактеристикама система представљеним у њима. Сви подаци који дубље и де-

таљније залазе у семантику и етимологију деривата могу бити изостављени будући да се могу пронаћи у етимолошким и општим дескриптивним речницима. Другим речима, корисник посеже за семантичко-деривационим речником у случају када жели да добије детаљна обавештења о деривационом статусу одређене лексеме, а не о њеном значењу и пореклу. Стога, податке овог типа треба давати у ограниченом обиму и оне морају бити у функцији деривације. Етимолошке напомене требало би уводити само уколико постоје извесне недоумице у погледу деривационог статуса речи или у погледу смера мотивације, како би одређена решења имала своју утемељеност. При семантичком опису чланова деривационог гнезда дефиниција лексичког значења преузета из дескриптивних речника мора у знатној мери бити модификована и сведена на творбено-семантичку дескрипцију која подразумева успостављање везе одређене јединице с јединицом која ју је мотивисала. Да заиста постоји потреба за овом врстом интервенције, показује укупна семантичка анализа чланова ономотопејских гнезда, која је претходила предлогу израде деривационог речника. Наиме, сагледане у целини, ове јединице могу се систематизовати у уже и шире творбено-семантичке групе које откривају специфичне релације на семантичком плану како између деривата и мотиватора тако и међу дериватима истог степена (који припадају истој морфолошкој класи речи). У први план такве дефиниције истиче се творбена семантика деривата, тј. она семантика коју деривирани лексема уноси у језички систем, нпр. *избућкаџи* 'перфективни глагол са финитивним значењем: бућкајући измешати'. Дакле, треба избегавати гломазне дефиниције описног карактера, које нуде мноштво информација непотребних за деривациону анализу, а задржати се само на оним појединостима које доприносе лакшем разумевању деривационих обележја дате речи. С тим у вези полисемију чланова деривационог гнезда требало би приказати у знатно редукованој форми него што је то учињено

у дескриптивним речницима те би ваљало истаћи само оне семантичке садржаје који су мотивисали значење деривата вишег реда. Тако, на пример, првостепени глаголски дериват *бућкайши*, према РСАНУ, има девет различитих семантичких реализација. У будућем речнику ономотопеја издвајају се само четири, и то оне које су важне за даљи деривациони процес јер се на основу њих развија значење његових деривата: именица *бућкалица*, *бућкало*, *бућкашица*, глагола *избућкайши*, *разбућкайши* итд.

За разлику од СДГ1 и СДГ2, који чувају ознаке о функционално-стилским карактеристикама деривата, најновији модел подразумева њихово изостајање у највећој мери будући да се информације овог типа могу ишчитати из саме дефиниције, нпр. *бућкало* 'именица са предметним значењем: направа за пецање сомова'. Задржавају се, међутим, показатељи њихове ареалне распрострањености (нпр. *йокр.*). У исто време подаци о морфолошким обележјима речи своде се на минимум тако да се уз глаголе наводе презентски наставци, уз именице ознака рода, а уз придеве наставци за род.

Табеларан приказ информација, који представља њихово својеврсно сумирање, чини их доступнијим кориснику и омогућава му да на једноставнији начин сагледа структуру деривационог гнезда и уочи извесне тенденције. Због тога табеле и овде остају као интегрални елеменат речничке микроструктуре. Међутим, за разлику од модела предоченог лексемом *руно* (Штасни и др. 2021), у којем се у табелама, осим деривационе структуре гнезда, приказује и његова семантичка структура, у речнику ономотопеја инсистира се првенствено на подацима творбене природе. Зато се у табелама предочава распоред деривата према врстама речи и типу творбе.

Овом приликом као илустрација речничког чланка у будућем семантичко-деривационом речнику ономотопеја, наводи се деривационо гнездо ономотопеје *бућ*:

0 **бућ** узвик за опонашање звука који се чује кад нешто (обично мање, лакше) падне у воду

I₁ **бућ-кати**, -ам имперфективни глагол: 1. емитовати кратак звук при паду у неку течност или житко благо; 2. емитовати испрекидане шумове при ударању по води, кретању нечега по површини воде, мућкању воде и других течности, при сопственом кретању (падању, таласању, протицању кроз узан отвор) или при пуштању мехурова, клобука; 3. мешањем млека или павлаке издвајати масло; 4. ударати пецарошком направом по води да би се намамили сомови на удицу

II₁ **бућ-ак** м покр. именица са резултативним значењем: звук произведен ударом неког предмета

по води (бућкашицом, веслима и сл.)

II₂ **бућ-ка** ж именица са предметним значењем: суд у коме се бућка млеко или меша павлака ради добивања масла

II₃ **бућка-лица** ж именица са предметним значењем: суд у коме се бућка млеко или меша павлака ради добивања масла

II₄ **бућка-ло** с именица са предметним значењем: направа за пецање сомова

II₅ **бућка-ње** с именица са значењем радње

II₆ **бућ-карати**, -ам имперфективни глагол са итеративним значењем

II₇ **бућк-ашица** ж именица са значењем дела предмета: дрвени део бућкала којим се бућка по води⁸

II₈ **бућ-нути**, -нем перфективни глагол са пунктуалним значењем: произвести шум упадањем, скакањем, бацањем нечега или некога у воду (или другу течност)

II₉ **за-бућкати**, -ам перфективни глагол са инхоративним значењем: почети бућкати, почети правити клобуке, заклобучати

II₁₀ **з-бућкати**, -ам перфективни глагол са финитивним значењем: смешати, смутити; бућкањем издвојити масло (из млека или павлаке)

II₁₁ **из-бућкати**, -ам перфективни глагол са финитивним значењем: бућкајући измешати

II₁₂ **про-бућкати**, -ам перфективни глагол са деминутивним значењем (3)

II₁₃ **раз-бућкати**, -ам перфективни глагол са финитивним значењем: мешајући размутити

II₁₄ **у-бућкати**, -ам перфективни глагол са трансформативним значењем: бућкањем павлаке добити маслац

I₂ **бућ-курити**, -им имперфективни глагол: мешати⁹

II₁₅ **бућкуре-ње** с именица са значењем радње

II₁₆ **бућкур-ица** ж именица са значењем јела или пића: за неукусно јело или разводњено, замуњено пиће

II₁₇ **бућкур-иш** м именица са значењем јела или пића: неукусно јело или разводњено, замуњено пиће

⁸ У морфемској структури именице другог степена *бућкашица*, заступљен је гласовни низ *-ашица*, који би се могао сматрати сложеним суфиксом састављеним од именичких суфикса *-аш* и *-ица*. У овом случају се не може претпоставити извођење суфиксом *-ица*, посебно стога што није формализован облик *бућкаш*, с којим би се ова именица могла довести у деривационо-семантичку везу.

⁹ Глагол *бућкуриши* (< *бућ*) може се тумачити као дериват првог степена са основом проширеном трогласним сегментом *-кур-*, изведен суфиксом *-иши*, али и као дериват другог степена: 0 *бућ* > I *бућкайши* > II *бућкуриши*, са проширењем *-ур-*.

степен деривације	I	II	Σ
врста речи			
глаголи	2 (с)	8 (2с + 6п)	10
именице		9 (с)	9
Σ	2	17	19

бућ

4. Закључна разматрања

Овим упоредним прегледом различитих модела речничког чланка у семантичко-деривационом речнику српског језика постаје јасно да се напредак у лексикографској пракси на овом пољу може постићи дуго-трајном разрадом теоријских и практичних проблема. Међутим, да би се дошло до адекватних решења, не само да треба узети у обзир теоријско и практично знање у области творбе речи него је неопходно имати у виду и самог корисника, његове потребе и могућности. Стога се у предлогу за израду семантичко-деривационог речника ономотопеја у српском језику управо његова функционалност поставља као примарно обележје и најважнији циљ за самог лексикографа. Дакле, предлаже се модел који ће имати научну утемељеност, али који ће истовремено, због једноставних решења бити приступачнији кориснику.

Модел предложен у овом раду задржава основну концепцију СДГ1 и СДГ2, која подразумева приказивање деривата једне лексеме у виду семантичко-деривационог гнезда. Међутим, лексикографски представити деривационо гнездо тако да оно буде приступачно кориснику није нимало лак задатак и захтева од лексикографа посебно умеће како би се пронашло одговарајуће техничко решење. Чини се да визуелни ефекат у том поступку има посебно важну улогу те се деривати морају приказати тако да њихов просторни распоред непосредно одражава творбену везу с мотивном речју, тј. одређени деривациони статус. У погледу техничког уређења гнезда иновације које су примењене у моделу речничког чланка за лексему *руно* (Штасни и др. 2021) прихватљивије су од оних решења која нуде СДГ1 и СДГ2 зато што се деривати истог степена дају у колони, један испод другог, док се пораст степена деривације приказује сукцесивно, у хоризонталном низу¹⁰. На тај начин једноставније је сагледати деривациони смер, нарочито у случајевима када у грађи постоје бројни деривациони низови. Ипак, поступак семан-

тичког описа деривата примењен у СДГ1 и СДГ2, као и иновирани образац тумачења њиховог значења (Штасни и др. 2021) превазилазе потребе творбеног речника. У првом случају мање-више доследно преузимање дефиниција из дескриптивних речника, уз минималне корекције, због превеликог обима семантичких података има као последицу доминацију семантичког аспекта над творбеним унутар гнезда. У исто време тиме се семантички подаци који се тичу одговарајућих лексема дуплирају јер се њихов опис већ налази у постојећим речницима. У другом случају, иако је примарни циљ повезивање чланова деривационог гнезда и на семантичком, а не само на творбеном плану, за разлагање семантичког садржаја уз издвајање компонената с индуктивном улогом у процесу семантичко-деривационог варирања веома је тешко наћи одговарајућа техничка решења која ће омогућити једноставно сналажење у речнику. Осим тога, за лексикографа је ово веома тежак задатак јер подразумева детаљно проучавање сваке појединачне семантичке реализације јединица које улазе у састав гнезда, што такође утиче на превагу семантике над творбом, а то не би требало да је циљ речника оваквог типа. Да би се ово избегло, потребно је редуковати обим семантичких информација које се уносе у овакве речнике и свести их само на оне које су у функцији творбених процеса приказаних у њима. Тиме се постиже равнотежа између семантике и творбе и уједно олакшава служење речником. Истовремено, на овај начин корисник стиче јасну слику о гнезду као јединственој целини са јасно изграђеном мрежом семантичких и деривационих односа међу његовим члановима.

Напомена:

Рад је реализован уз финансијску подршку Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије, под уговором 451-03-65/2024-03/ 200166.

Литература

- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна (1998). О ономотопејским именицама са елементом *-ић* у суфиксу. *Јужнословенски филолој*, 54, 121–130.
- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна (2001). *Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику. Творбена и семантичка анализа*. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Ђурић, Мина (2017). Ономотопеја у токовима модернизације књижевности 20. века. *Књижевност и језик*, 64(3–4), 355–368.
- КЛАЈН, Иван (2003). *Творба речи у савременом српском језику. Други део: суфиксација и конверзија*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Институт за српски језик САНУ – Нови Сад: Матица српска.
- ЛАЗИЋ КОЊИЋ, Ивана (2012). Неки аспекти лексичке анализе Њопијевог уметничког идиолекта. У: Бранко Тошовић (ур.), *Поетика, стилстика и лингвистика Њопијевог ирипо-вједања* (стр. 229–244). Грац: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität – Бањалука: Народна и Универзитетска библиотека Републике Српске.

¹⁰ Вертикално су постављени првостепени деривати *бућкајић* и *бућкуријић* у односу на ономотопејски мотиватор *бућ*, док је степенастим хоризонталним низом представљено повећање степена деривације: 0 *бућ* > I *бућкајић* > II *бућак*; 0 *бућ* > I *бућкајић* > II *бућка*; 0 *бућ* > I *бућкајић* > II *бућкалица*; 0 *бућ* > I *бућкајић* > II *бућкало* итд.

- ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана (2019). Узвици у служби других врста речи у српском језику. *Наш језик*, 50(2), 131–139.
- МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања (2021). Узвик или ономатопеја: карактеристике и функције. *Наш језик*, 52(1), 33–43.
- НИКОЛИЋ, Весна (2018). Деривациони речници. У: Милосав Тешић и др. (ур.), *Српска лексикографија од Вука до данас* (стр. 155–167). Београд: Српска академија наука и уметности – Савез славистичких друштава Србије.
- ПОТИЋ, Душица, Јовановић, Виолета (2013). Игра ироније Душана Радовића. *Зборник Мајнице српске за књижевност и језик*, 61(1), 227–238.
- САМАРЦИЈА, Снежана (2011). Црни гости и ћићеров кликтај (Птице у народном загонетању). У: Никола Тасић и др. (ур.), *Птице: књижевност, култура, зборник радова* (стр. 83–110). Крагујевац: ЛИЦЕУМ.
- СТИЛОВИЋ, Рада, ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана, СПАСОЈЕВИЋ, Марина (2019). Узвици у савременом српском језику: класификација и лексикографска обрада. *Јужнословенски филолој*, 75(1), 37–61.
- СУВАЉИЋ, Бошко (2010). *Певач и традиција*. Београд: Завод за уџбенике.
- ШТАСНИ, Гордана, ШТРБАЦ, Гордана, АЉДАНОВИЋ, Милан (2021). Иновирана концепција семантичко-деривационог речника српског језика на примеру гнезде лексеме *руно*. *Славистика*, 25(2), 53–69.
- ШТАСНИ, Гордана, ШТРБАЦ, Гордана (2023). Деривационе и семантичке карактеристике зоонимских ономатопеја у српском језику. *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, 8(1), 15–31.
- *
- FEIST, Jim (2013). "Sound symbolism" in English. *Journal of Pragmatics*, 45, 104–118.
- ЈАКОВСОН, Roman (1965). Quest for the Essence of Language. *Diogenes*, 51, 21–37.
- КЛИКОВАЦ, Duška (2004). *Metafore u mišljenju i jeziku*. Београд: Biblioteka XX vek.
- KÖRTVÉLYESSY, Livia et al. (ed.) (2020). *Derivational Networks across Languages*. Berlin: De Gruyter Mouton.
- KRISTAL, Dejvid (1987). *Kembrička enciklopedija jezika*. Београд: Nolit.
- ПОПОВИЋ, Ljubomir (2014). The Use of Onomatopoeic Interjections in Serbo-Croatian and Other Standard Languages of Štokavian Origin (A Case of Functional Interconnection of Discourse and Grammar and Discourse and Lexicon). In: Motoki Nomachi, Andrii Danylenko, Predrag Piper (ed.), *Grammaticalization and Lexicalization in the Slavic Languages*. Proceedings from the 36th Meeting of the Commission on the Grammatical Structure of the Slavic Languages of the International Committee of Slavists, Die welt der slaven, sammelbande – Сборники (pp. 104–152). München – Berlin – Washington: Otto Sagner.
- RASTALL, Paul (2021). Synaesthesia, onomatopoeia and the origin of language. *Linguistica Online*, 24, 9–25. <<http://www.phil.muni.cz/linguistica/art/rastall/ras-006.pdf>>. [25. 8. 2024]
- SASAMOTO, Ryoko, JACKSON, Rebecca (2016). Onomatopoeia – Showing-word or Saying-word? Relevance Theory, lexis, and communication of impressions. *Lingua*, 175–176, 36–53.
- СТАЊА и радње, психофизичке особине, сподство. Нови Сад: Филозофски факултет.
- РМС: Стевановић, Михаило (1967–1976). *Речник српскохрватској књижевности језика*, 1–6. Нови Сад – Загреб: Матица српска, Матица хрватска.
- РСАНУ: *Речник српскохрватској књижевности и народности језика*, 1–21. Београд: САНУ – Институт за српски језик САНУ.
- ТИХОНОВ, Александр Николаевич (1985). *Словообразовательный словарь русского языка I, II*. Москва: Русский язык.
- *
- SKARZYŃSKI, Mirosław (2004). *Słownik gniazd słotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego*. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica”.
- SKOK, Petar (1971–1973). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Лексикографски извори

- СДР1: ГОРТАН-ПРЕМК, Даринка, ВАСИЋ, Вера, НЕДЕЉКОВ, Љиљана (ред.) (2003). *Семантичко-деривациони речник. Свеска 1: Човек – делови тела*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- СДР2: ГОРТАН-ПРЕМК, Даринка, ВАСИЋ, Вера, ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна (ред.) (2006). *Семантичко-деривациони речник. Свеска 2: Човек – унутрашњи органи и ткива, психофизиолошка*

Gordana Štrbac

A Proposal for Creating a Semantic-Derivational Dictionary of Onomatopoeia in Serbian

(Summary)

In the paper, on the example of the onomatopoeia *buć* and its derivatives (*bućnuti*, *bućkati*, etc.), it is proposed to create a semantic-derivational dictionary of onomatopoeia in Serbian. Attention is primarily focused on the microstructure of the dictionary, which is made up of a semantic-derivational nest, and on the possibilities of its improvement on the formal and semantic level. The new model of the semantic-derivational dictionary is based on already established lexicographic principles (in *Semantic-derivational Dictionary – Volume 1: Human – Body Parts and Volume 2: Human – Internal Organs and Tissues, Psychophysiological States and Actions, Psychophysical Properties, Kinship*), with certain changes to the dictionary microstructure that will simplify its use. When it comes to the formal arrangement of the nest, all novelties presented on the example of the lexeme *runo* (ŠTASNI et al. 2021) are accepted: 1) derivatives of the same degree are arranged vertically, in a column, one below the other, and derivatives of a higher degree are displayed successively, in horizontal sequence; 2) lexemes derived by suffixation are listed first, followed by all others; 3) marks for the type of derivation are excluded; 4) every word that is not derived directly from the base word is considered a higher degree derivative. The biggest deviations concern the semantic description of the members of the derivational nests. Since a dictionary of this type has a special purpose, it is not necessary to provide in it detailed semantic descriptions of lexemes because they can be found in descriptive dictionaries. Therefore, the definitions must be reduced to a semantic-derivational description that will reflect the connection with the unit that motivated it. In the foreground, the derivational meaning of derivatives should be highlighted. Polysemy should also be presented in a reduced form and only those meanings that motivated higher order derivatives should be emphasized. All data should be presented in a tabular form, because that way the user will have an easier view of the structure of the derivational nest. However, only the data concerning the derivation should be shown in the tables, ie. arrangement of derivatives according to word classes and type of formation. The goal of these changes is to create a dictionary that will be accessible to the user. The user should get a clear picture of the nest as a unique entity with a clearly constructed network of semantic and derivational relationships among its members.